

יערית ברנ	ענת סער	חגי ח. שבתאי
יונתן פרג'ון	לירון רז	אריה שפירא
נרית תורן	אוסנת קולודני-חיים	דן גינר
סמדר גל	ענבל זוסמן	גלי פלד
רויטל פולד	שמרית גיגי	אלון וילנר
יעל שפירא	יואב אינגבר	אופיר לוי
	משה עוזיאל	שרית ויור

חגי שבתאי, שפירא | עורכי דין

בית תנועת המושבים רחוב לאונרדו דה וינצ'י 19 תל אביב 6473318
ט | 03-5259050 | פ | 03-5259051 | info@hs-law.org | www.hs-law.org

19.1.2026

התקשרות בין חברי אותה אגודה חקלאית / ענת סהר, עו"ד

חוזר 03/2026

חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים), התשכ"ז – 1967 (להלן: "החוק") קובע, בין היתר, כי על חברי האגודה לעבד את אדמתם בעצמם, וחל איסור להעביר את זכויות העיבוד לאחרים ללא אישור מתאים, בחריג שותפות בין תושבי אותו יישוב אך זאת רק אם השותפים עובדים בהיקף שווה. למרות האמור, בפועל באגודות רבות חברי האגודה מעבירים זה לזה זכויות עיבוד ללא הסדרה כלשהי וגם ללא שותפות שיוונית.

לפני מספר שבועות, פרסם הממונה על ביצוע החוק נוהל עבודה שכותרתו "תנאים להיתר כללי לשימוש חורג בקרקע חקלאית בהתקשרות בין חברי אותה אגודה חקלאית" (להלן: "הנוהל"); נוהל זה מאפשר גמישות מסוימת שהינה חשובה ביותר במציאות החקלאית הנוכחית בה לעיתים חבר אגודה שיתופית מתקשה לעבד את אדמתו מסיבות שונות, או לחילופין, כאשר יש מקום לקדם התייעלות באמצעות שיתוף פעולה בין חברים ומתן יתרון לגודל.

הנוהל מגדיר היתר כללי עבור חברי אותה אגודה שיתופית שהתקשרותם עם חברי אגודה אחרים עומדת בכל התנאים המפורטים בנוהל. עמידה בתנאים המפורטים בנוהל מהווה, איפה, היתר לשימוש חורג כאמור בחוק.

להלן קריטריונים הנזכרים בנוהל למתן ההיתר:

1. **חברות באגודה** – שני הצדדים להתקשרות הם חברים באגודה השיתופית המחזיקה בקרקע.
2. **תחומי המשבצת ביישוב** – ההתקשרות מותרת רק בתחומי המשבצת של אותה אגודה ולפעילות חקלאית בקרקע.
3. **התקשרות בין חברי אותה אגודה שיתופית** – העברת זכויות השימוש הינה בין חברים באותה אגודה שיתופית.
4. **מטרת ההתקשרות** – מטרת ההתקשרות תהא לטובת עיבוד הקרקע החקלאית באופן מיטבי ויעיל.
5. **אישור האגודה** – כל הסכם בין החברים טעון אישור מראש ובכתב של ועד האגודה השיתופית ועליו לעמוד בתנאי ההיתר הכללי. על כן: ועד ההנהלה של האגודה יאשר את ההסכם הפנימי ויוודא שהוא עומד בתנאי ההיתר הכללי. בנוסף, הצדדים יחתמו על התחייבות לעמוד בכל תנאי ההיתר הכללי, בכל עת, כאשר אי עמידה יתחשב כהפרה של החוק על כל משמעויות הדבר.
6. **תקופת ההתקשרות** – תקופת ההתקשרות תהיה לא יותר מ- 12 שנים.

להלן תנאים כלליים הנזכרים בנוהל למתן ההיתר :

1. **נסיבות להעברת זכות העיבוד** – מתקיימות בידי החבר המעביר נסיבות להעברה של זכות השימוש בקרקע לצורך עיבודה (כגון: גיל, שירות צבאי / שליחות זמנית וכד') ולאחר שנבחנו פתרונות חלופיים כגון קבלן עיבוד.
2. **שמירה על הקרקע וייעודה** – על הקרקע להיות מעובדת. החבר המעביר והחבר המקבל נושאים באחריות משותפת למניעת הזנחת הקרקע.
3. **איסור העברת זכות שימוש לגורמים נוספים** - החבר המקבל את הזכות לעיבוד הקרקע אינו רשאי להעבירה לגורם שלישי במסגרת היתר זה.
4. **התקשרות אישית שאינה סחירה** – ההתקשרות היא אישית ובלתי ניתנת למסחר. לרבות ההיתר אינו מאפשר להכניס צד שלישי כשותף ללא אישור מפורש, לא ניתן לעבד בפועל על ידי מי שאינו חבר האגודה.
5. **זכות עיבוד לתקופה מוגבלת** – זכות העיבוד שתינתן תהא לשימוש זמני ומוגבל בזמן. בהתאם לכך:
 - א. חל איסור על תשלום חד פעמי. התמורה תהא בגין זכות השימוש למטרת עיבוד הקרקע ולא בגין השכרת הקרקע.
 - ב. תמורת ההסכם תתפרס לאורך תקופת ההסכם, בהתאם למציאות החקלאית. חישוב התמורה בהסכם יכלול רכיב הקשור לתוצאות רווחי הגידול החקלאי.
 - ג. התחייבויות עתידיות – אסורות. לרבות, אופציה לרכישת הנחלה בעתיד או זכות ראשונית לקבלת חכירה מהמדינה וכד'.
 - ד. הסכם ההתקשרות לא יקנה זכויות קנייניות לחבר המקבל. זכויות בר הרשות בנחלה יוותרו בידי חבר האגודה המעביר וברמה העליונה – בידי האגודה החקלאית אלא מול רמ"י.
6. **סיום ההתקשרות** – בתום תקופת ההסכם החבר המקבל יסיים את השימוש בקרקע ויחזיר אותה לחבר המעביר ללא תנאים. תנאי זה יעוגן בהסכם ההתקשרות.
7. **השבה בתום תקופת ההתקשרות** - האגודה תוודא שבוצעה השבה תקינה – לרבות מצב הקרקע, כגון, שאין מפגעים או שינויים בלתי הפיכים שבוצעו. ככל שהחבר המעביר עדיין מנוע מלעבד יש לשקול פתרונות אחרים כגון עיבוד באמצעות קבלן עיבוד בשכר או הארכת ההסכם לתקופה נוספת במקרה שמדובר בנסיבות מתמשכות חריגות.
8. **חידוש הסכם** – ההסכם לא יוארך אוטומטית בין החברים מעבר למותר. חידוש הסכם יהיה כמוצא אחרון ולאחר שנשקלו פתרונות חלופיים.
9. **מניעת זכות חזקה בקרקע** – לחבר המקבל אין כל זכות בגין שהיה בקרקע. אין באפשרותו לטעון לזכות ישיבה או חזקה בקרקע. ההסכמה תהא לתקופה זמנית בלבד. תנאי זה יעוגן בהסכם. האגודה תעניק עדיפות לשילובו מחדש של החבר המעביר בעיבוד או להסדר אחר במסגרת המשק המשפחתי.

וידגש:

1. ההיתר יחול רק לגבי פעילות חקלאית ועל שטחי המשבצת בלבד.
2. ההיתר אינו חל על התקשרויות עם גורמים חיצוניים – אלא אך ורק בין חברי אותה אגודה.

3. אי עמידה באחד או יותר מתנאי הנוהל, בכל עת, משמעה ביטול ההיתר הכללי וחשיפה להליכי אכיפה בהתאם לכל דין.

4. הוראות חוק התכנון והבניה וההסדרים החוזיים מול רשות מקרקעי ישראל ממשיכים לחול במלואם, כך ששימוש חורג כמשמעו בהוראות אלו טעון הסדרה נפרדת בהתאם להוראות הדין.

5. הרשות המוסמכת שומרת לעצמה את הזכות לבחון כל בקשה לגופה וכן להוסיף תנאים או מסמכים בהתאם לצורך ובהתאם להחלטות הגורמים המקצועיים.

מדובר בנוהל משמעותי אשר מיועד ליישם קריטריונים ולהסדיר התקשרויות בין חברי אגודות שיתופיות. ודי שנזכור כי רבים מבעלי הנחלות לא מעבדים את הקרקעות בעצמם. לקוחותינו מוזמנים להתייעץ בכל הקשור לנוהל.

הנוהל חל מעת מועד פרסומו - 12/11/2025.

****עו"ד ענת סער, שותפה, עוסקת בתחום חוק ההתיישבות החקלאית במשרד.**
****האמור בחוזר אינו בגדר חוות דעת משפטית אלא מידע כללי שאינו מהווה ייעוץ משפטי מכל סוג שהוא.**